

УДК 347.73

Овчаренко Анастасія Сергіївна

кандидатка юридичних наук,
асистентка кафедри фінансового права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ovcharenko Anastasiia

*PhD in Law, Assistant Professor of the Department of Financial Law
Yaroslav Mudryi National Law University*

Гриб Вікторія Олександрівна

студентка факультету адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Hryb Viktoriia

*Student of the Faculty of Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University*

Жарко Софія Вікторівна

студентка факультету адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Zharko Sofia

*Student of the Faculty of Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University*

Кеда Олена Юріївна

студентка факультету адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Keda Olena

*Student of the Faculty of Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University*

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-12-10586

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC PAYMENTS IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS DEVELOPMENT

Анотація. Вступ. Для України, яка перебуває на етапі активної гармонізації національного законодавства зі стандартами Європейського Союзу, питання правового забезпечення електронних платежів, впровадження цифрових грошей та адаптації до міжнародних норм є надзвичайно актуальним. В умовах глобальної інтеграції та модернізації фінансових ринків особливого значення набуває важливий інструмент фінансових операцій – правове регулювання електронних та цифрових грошей.

Дана стаття присвячена аналізу нормативно-правового регулювання електронних і цифрових грошей в Україні, оцінці впливу Директиви PSD2 на формування національної правової бази та перспективам впровадження цифрової гривні як елемента модернізації фінансового сектору. Увага приділяється як міжнародному досвіду, так і внутрішнім викликам, що потребують вирішення для забезпечення сталого розвитку фінансової системи України.

Результати. Аналіз законодавства, зокрема Закону України «Про платіжні послуги», показав, що нормативно-правова база визначає основні аспекти функціонування платіжних систем, емісії електронних грошей і запровадження цифрових фінансових технологій. Важливу роль у цьому процесі відіграє Національний банк України, розробляючи та

впроваджуючи регуляторні акти для гармонізації національного законодавства з європейськими нормами, такими як Директива PSD2.

Дослідження показало, що Е-гривня може стати ефективним інструментом прискорення розрахунків, зниження вартості фінансових операцій, підвищення прозорості транзакцій та стабілізації національної валюти.

Розглянуто досвід інших країн, таких як Сінгапур і Швеція, які активно розробляють цифрові валюти центральних банків. Цей досвід є корисним для України в контексті формування стратегії впровадження цифрової гривні.

Перспективи. Гармонізація нормативно-правової бази з Директивою PSD2, зокрема у сфері захисту прав споживачів, забезпечення конкуренції серед постачальників платіжних послуг та розширення доступу до ринку небанківських установ, залишається актуальним завданням. Важливим напрямом є визначення юридичного статусу цифрової гривні, врегулювання питань її емісії, обігу та використання у платіжних системах. Особливу увагу слід приділити оцінці впливу цифрової гривні на банківську систему, зокрема на рівень кредитування та стабільність депозитної бази, а також на монетарну політику країни. Вивчення міжнародного досвіду, зокрема впровадження цифрових валют центральних банків у таких країнах, як Сінгапур і Швеція, дозволить адаптувати найкращі практики до українських реалій. Перспективним напрямом є також дослідження механізмів популяризації цифрових фінансових продуктів серед населення, підвищення фінансової грамотності громадян та забезпечення їхньої готовності до використання нових інструментів.

Ключові слова: електронні гроші, електронний платіжний засіб, платіжні системи, цифровізація, банківські послуги, фінансові послуги, е-гривня.

Summary. For Ukraine, which is actively harmonizing its national legislation with the standards of the European Union, the issue of legal support for electronic payments, introduction of digital money and adaptation to international standards is extremely relevant. In the context of global integration and modernization of financial markets, an important instrument of financial transactions – legal regulation of electronic and digital money – is of particular importance.

This article analyzes the legal regulation of electronic and digital money in Ukraine, assesses the impact of the PSD2 Directive on the formation of the national legal framework, and prospects for the introduction of the digital hryvnia as an element of the financial sector modernization. Attention is paid to both international experience and internal challenges that need to be addressed to ensure the sustainable development of Ukraine's financial system.

Results. An analysis of the legislation, in particular the Law of Ukraine «On Payment Services», has shown that the regulatory framework defines the main aspects of the functioning of payment systems, the issuance of electronic money, and the introduction of digital financial technologies. The National Bank of Ukraine plays an important role in this process by developing and implementing regulations to harmonize national legislation with European standards, such as the PSD2 Directive.

The study shows that the E-Hryvnia can become an effective tool for speeding up payments, reducing the cost of financial transactions, increasing transparency of transactions, and stabilizing the national currency.

The experience of other countries, such as Singapore and Sweden, which are actively developing central bank digital currencies, is also considered. This experience is useful for Ukraine in the context of formulating a strategy for the introduction of the digital hryvnia.

Prospects. Harmonization of the legal framework with the PSD2 Directive, in particular in the areas of consumer protection, ensuring competition among payment service providers, and expanding market access for non-bank institutions, remains an urgent task. An important area is to define the legal status of the digital hryvnia, and to regulate its issue, circulation, and use in payment systems. Particular attention should be paid to assessing the impact of the digital hryvnia on the banking system, in particular on lending and the stability of the deposit base, as well as on the country's monetary policy. A study of international experience, including the introduction of digital currencies by central banks in countries such as Singapore and Sweden, will help to adapt best practices to Ukrainian realities. Another promising area is to study the mechanisms for popularizing digital financial products among the population, improving financial literacy, and ensuring that citizens are ready to use new tools.

Key words: electronic money, electronic means of payment, payment systems, digitalization, banking services, financial services, e-hryvnia.

Постановка проблеми. Постановка проблеми в статті зосереджена на необхідності вдосконалення правового регулювання електронних і цифрових грошей в умовах цифровізації економіки України та інтеграції в європейський економічний простір. Особливої актуальності це питання набуває у зв'язку із потребою гармонізації українського законодавства з нормами Європейського Союзу, зокрема Директивою Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/2366 від 25 листопада 2015 року про платіжні послуги на

внутрішньому ринку, про внесення змін до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС та 2013/36/ЄС і Регламенту (ЄС) № 1093/2010 та про скасування Директиви 2007/64/ЄС (далі — Директива PSD2), яка встановлює сучасні стандарти у сфері платіжних послуг. Основна проблема полягає у відсутності достатньо розробленого механізму регулювання електронних і цифрових грошей, який би забезпечував баланс між інноваціями, безпекою та захистом прав споживачів. Серед ключових питань, що потребують вирішення,

є визначення правового статусу цифрових грошей, встановлення правил їх емісії та обігу, а також вплив на традиційну банківську систему.

У контексті глобальної інтеграції особливої уваги потребує питання запозичення міжнародного досвіду, адаптації найкращих практик до українських реалій та побудови правової бази, яка дозволить Україні впевнено рухатися до створення сучасної та конкурентоспроможної фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості функціонування та розвитку сучасних електронних платіжних систем у своїх наукових працях досліджують наступні наукові дослідники. Глух М. В. [1] у своєму дослідженні спирається на низку актуальних джерел і досліджень, що відображають сучасний стан наукових напрацювань та нормативно-правових ініціатив у сфері електронних і цифрових грошей. Одним із ключових джерел є Закон України «Про платіжні послуги», прийнятий у 2022 році, який став основою для нормативного регулювання електронних платежів та гармонізації українського законодавства із європейськими нормами, зокрема Директивою PSD2. Крім того, Наумова А. [7] підкреслює, що важливою є Постанова НБУ № 705 від 5 листопада 2014 року, яка імплементує положення Директиви PSD2, зокрема щодо відповідальності за спірні транзакції. У міжнародному контексті значну роль відіграють Директива Європейського парламенту та Ради 2009/110/ЄС, що регулює діяльність установ, які випускають електронні гроші, та Директива PSD2, яка впроваджує сучасні стандарти у сфері платіжних послуг. Серед досвіду інших країн особливу увагу звертає Ковальчук А. С. [5] на проєкт Убін у Сінгапурі та пілотний проєкт цифрової крони у Швеції. Водночас у статті використовуються дослідження Кльоби Л. Г. [4] і Кривенко Ю. В. [6] щодо впливу цифрових грошей на банківську систему, монетарну політику та безготівкові розрахунки. На практичному рівні аналізує Соколова Д. [13] впровадження цифрової гривні, яке наразі перебуває на стадії досліджень і розробки Національним банком України.

Мета. Метою є досконально вивчити природу цифрових грошей, чітко зрозуміти їх види, порівняти українське і міжнародне правове регулювання операцій з використанням цифрових грошей і визначити напрямки їх обігу.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правова база щодо електронних платежів в Україні; 2) праці науковців, які проводять свої науково-практичні дослідження у сфері фінансових відносин платіжних послуг та їх аналізу.

Виклад основного матеріалу. В умовах стрімкої диджиталізації економіки України особливої актуальності набуває питання правового регулювання електронних платежів. Українське законодавство у сфері електронних платежів охоплює основні аспекти, пов'язані з діяльністю платіжних систем,

електронних грошей, а також запровадженням новітніх фінансових технологій (фінтех). Національний банк України (далі — НБУ) відіграє провідну роль у встановленні вимог до учасників ринку, контролі за діяльністю платіжних систем і забезпеченні захисту прав споживачів.

Закон України «Про платіжні послуги», який набув чинності у 2022 році, спрямований на створення основи для інтеграції внутрішнього платіжного ринку України з Європейським платіжним ринком. Пропозиції до цього закону було розроблено НБУ. Він провів юридичну експертизу за технічної підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку, тому закон підпадає під всі чинні вимоги європейського законодавства. Відповідно до цих пропозицій, пропонувалося розширити кількість суб'єктів, які мають право випускати електронні гроші та електронні платіжні засоби, включаючи небанківські фінансові установи та й інші некреситні організації. [1, с. 106]

Також новизною є те що закон збільшив перелік постачальників платіжних послуг та зазначив нефінансові послуги, враховуючи ініціювання платіжних операцій й надання інформації з рахунків. Таке збільшення може сприяти поживленню ринку фінансових послуг та залученню нових учасників. [14, с. 10]

У розумінні пункту 59 статті 1 ЗУ «Про платіжні послуги» платіжна система зазначається як система для здійснення платіжних операцій з використанням формальних і стандартизованих домовленостей і загальних правил, що стосуються процесингу, клірингу та/або розрахунків між учасниками платіжної системи [13]. Слід також зазначити, що термін «платіжні послуги» більш широкий за змістом, ніж пов'язані з ним поняття «платіжні операції» і «переказ грошових коштів». У цьому ж законі, а саме у пункті 59 статті 1, під платіжними послугами розуміється діяльність постачальників платіжних послуг, яка передбачається цим же законом, із здійснення чи супроводження платіжних операцій. Вважається, що суттю платіжної системи слід розглядати діяльність з надання платіжних послуг [8, с. 31]. До найбільш поширених видів платіжних послуг відносять електронні гроші, банківські перекази, кредитні картки і мобільні платежі. До того ж платіжні послуги прогресують у напрямку, який полягає у запровадженні технологій штучного інтелекту і блокчейну, що допоможе підвищити швидкість і безпеку фінансових транзакцій [14, с. 11].

Законодавець передбачає визначення електронних грошей у пункті 1 статті 14 Закону України «Про платіжні послуги» [13]. Електронні гроші — це одиниця вартості, що зберігається в електронному вигляді, випущена емітентом електронних грошей для здійснення розрахункових операцій (включаючи використання наперед оплачених багатоцільових платіжних карток), що приймається як платіжний засіб особами, відмінних від емітента, і є грошовим зобов'язанням емітента електронних грошей.

Серед іншого, згідно з Директивою Європейського парламенту і Ради 2009/110/ЄС від 16 вересня 2009 р. про започаткування і здійснення діяльності органами, що випускають електронні гроші, і про їх належний нагляд, про внесення змін до директив 2005/60/ЄС і 2006/48/ЄС і скасування Директиви 2000/46/ЄС, електронні гроші повинні мати збережену в електронному вигляді (включаючи магнітному) грошову вартість, як вимога до емітентів, які повинні бути випущені після отримання коштів для проведення платіжних операцій, що також приймається фізичними або юридичними особами, за винятком емітента електронних грошей. [1, с.105]

Ми підтримуємо позицію К. О. Черевко, який зазначає, що згідно із законодавчого визначення, електронні гроші складається з подвійної правової природи: з одного боку, це одиниця вартості, яка приймається як платіжний засіб, а з іншого — грошове зобов'язання. Сьогодні в нашій країні електронні гроші виступають в якості грошового зобов'язання перед пред'явником в електронному вигляді, оскільки підставою випуску є цивільно-правовий договір. Також після обміну безготівкових чи готівкових грошей на електронні вони можуть служити платіжним засобом, оскільки зберігають цінність звичайних грошей.

Ринок фінансових послуг є однією з найбільш швидкозростаючих сфер сьогоденної світової економіки, що проявляється в досить великій чисельності недавно ухвалених нормативно-правових актів, особливо на рівні Європейського Союзу, які регулюють цю галузь правових відносин, таких як: Директива 2015/2366/ЄС про платіжні послуги на внутрішньому ринку[3], яка в свою чергу вносить зміни до Директиви 2002/65/ЄС та 2009/110/ЄС; Директива 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо ініціювання і здійснення діяльності установ з випуску електронних грошей та здійснення надійного нагляду за ними [2]; Регламент (ЄС) 2015/847 Європейського Парламенту та Ради про інформацію, пов'язану з грошовим переказом. Через це, з одного боку, необхідно здійснити заходи щодо гармонізації положень цих правових актів з внутрішнім законодавством нашої країни з метою виконання зобов'язань, що накладаються на Україну Угодою асоціації між Україною та Європейським союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та його державами-членами, з іншого боку, подальше просування європейського і євроатлантичного курсу від 21 березня 2014 року, що закріплено в преамбулі Основного Закону України [8, с. 59]

Водночас особливу увагу слід приділити гармонізації Другої платіжної Директиви ЄС з українським законодавством. Її положення імплементовано до норм чинного законодавства України, зокрема, до Постанови НБУ «Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів» № 16429.07.2022 року[11], яка перейняла нор-

ми, викладені Постановою НБУ № 705.Відповідно до Постанови, умови договору не повинні містити вимог про безумовну відповідальність користувачів електронних платіжних засобів за неналежний переказ [11]. Однак, якщо буде доведено, що дії або бездіяльність користувача, включаючи недбалість, призвели до втрати електронного платіжного засобу користувача, розкриття ПІНУ або іншої інформації, яка дозволяє сторонній особі ініціювати платіжну транзакцію, то тоді він буде нести відповідальність. Ще одним положенням Директиви PSD2, яким імплементується українське законодавство, є положення частини 1 статті 74 зазначеної директиви, яке визначає, що платник зобов'язаний нести збитки, пов'язані з несанкціонованими платіжними операціями в розмірі до 50 євро через використання загублених або викрадених платіжних інструментів, або їх розтрата [3].

Але основним кроком впровадження в законодавство України положень Директиви PSD2 є ухвалення Закону України «Про платіжні послуги». До головних впроваджених норм закону можна віднести такі: запровадження дев'яти платіжних сервісів, два з яких є нефінансовими (послуги для ініціювання платіжних операцій та для надання інформації з рахунків). Небанківські постачальники платіжних послуг, особливо установи, що займаються електронними грошима, платіжні установи, поштові оператори та інші надавачі мають право відкрити платіжні рахунки, оформити платіжні картки та випустити електронні гроші. Небанківським фінансовим установам не потрібно брати участь у платіжній системі для здійснення грошових переказів. [13]

Ефективна робота банківських установ в основному пов'язана з використанням нових розробок і навіть з використанням нових банківських товарних одиниць і послуг. Першочерговою у банківському обслуговуванні є концепція клієнтоорієнтованості: максимальне використання технологій і ресурсів для задоволення потреб клієнтів. Однією з найбільш перспективних технологій є Інтернет-банкінг. Науковець Л. Г. Кльоба справедливо стверджує, що «цифровізація банківської діяльності — це система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з фінтех-стартапами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку, пов'язаних з інноваційними методами роботи, впровадженням нових банківських товарних одиниць і послуг, а також з розширенням клієнтської бази і підвищенням конкурентоспроможності банків» [7].

У 2020–2024 роках тенденції, які ми спостерігали, посилилися. Банк почав прагнути вийти за рамки традиційного банківського обслуговування і надавати клієнтам послуги на основі платформ і додатків. Надання банківських послуг є основним напрямком діяльності будь-якого банку. Системи віддаленого обслуговування широко популярні серед подібних технологій банківського обслуговування.

Термін «система дистанційного обслуговування» в законодавстві охоплює різноманітні онлайн-сервіси банків: вебсайт банків, мобільні додатки, телефонні лінії та інші інструменти. Клієнт може отримувати різноманітні інформаційні послуги та здійснювати фінансові операції відповідно до умов договору з банком. Система інтернет-банкінгу — це система, призначена для надання банківських послуг клієнтам, яка містить в собі всі стандартні банківські операції, за винятком касових операцій [14, с. 94]. Використання системи інтернет-банкінгу має багато переваг:

а) клієнт банку має можливість управляти своїм рахунком 24 години на добу (приймання і зняття коштів з рахунку);

б) можливість відстежувати транзакції, здійснені за допомогою пластикової картки клієнта;

в) швидкий і безпечний доступ до послуг інтернет-магазину;

г) немає необхідності встановлювати великомасштабне програмне забезпечення на персональний комп'ютер клієнта, оскільки воно не є обов'язковим для конкретного персонального комп'ютера. [7, с. 307]

Клієнт банку має можливість працювати з будь-якого пристрою, що має доступ в інтернет. Звичайно, впроваджувати принципово нові зміни у функціонування онлайн-банкінгу стає все складніше. На етапі розвитку такої системи послуга автоматичної оплати користується популярністю. Значні можливості надання такої послуги визначаються тим, що клієнту достатньо один раз задати параметри платежу (терміни, сума платежу, реквізити одержувача грошових коштів), який автоматично виконується банківською системою з використанням системи віддаленого обслуговування. На ранніх етапах розвитку дистанційного банківського обслуговування телефонне обслуговування було найбільш поширеною формою дистанційного обслуговування. Використовуючи систему телефонного банкінгу, клієнт отримував як інформаційні послуги від банку, так і міг управляти коштами на рахунку. Але початок масового використання персональних комп'ютерів та Інтернету призвело до того, що телефонний банкінг все частіше замінюється іншими, більш сучасними і зручними формами. [7, с. 307]

Говорячи про типи цифрових грошей, була застосована концепція, згідно з якою цифрові гроші — це широка категорія, що включає електронні гроші, цифрові гроші центрального банку, віртуальні активи та криптовалюти. Стаття 1 Закону України «Про платіжні послуги» в пункті 14 передбачає, що електронні гроші приймаються як платіжний засіб (у тому числі з використанням передплатеної універсальної платіжної картки)[13]. Виходячи з аналізу визначення електронних грошей і положень Закону, можна сказати, що електронні гроші також використовуються для задоволення потреб платіжних операцій, і їх емітенти несуть перед ними зо-

бов'язання, тому вони зберігають характеристики готівкової та безготівкової форм грошей. [14, с. 11]

Зараз Нацбанк зосередився на вивченні електронної гривні та можливих перспективах її впровадження. Перш ніж почнеться масштабний випуск цифрових грошей центрального банку, необхідно вирішити більш складні і важливі питання: дизайн електронної гривні, її технічна база, архітектура і можливість захисту даних. Однак вжиті зусилля будуть коштувати тих результатів, які може дати електронна Гривня, а саме — крім прискорення і зниження вартості транзакцій, варто відзначити ще один можливий позитивний ефект від введення української цифрової валюти. Він пов'язаний з тим, що надійність таких грошей буде для нас вищою, ніж у звичайних безготівкових коштів, оскільки такі гроші надаються Центральним банком [14, с. 24]. Таким чином, загальний рівень довіри до грошей підвищується, що, як відомо, призводить до зниження інфляції.

Важливо, що такі гроші можуть існувати тільки безготівково, таке пояснення міститься в частині 2, статті 3 Закону України «Про платіжні послуги» [13]. Його можна знайти в розділі. Крім того, згідно з частиною 2, статті 32 цього Закону, слід також зазначити, що вимоги, котрі стосуються емісії електронних грошей та проведення операцій з розрахунків з електронними грошима, не застосовуються до емісії електронних грошей та проведення операцій з розрахунків з електронними грошима. Враховуючи поточну стадію розвитку цифрової валюти України, тобто план Центрального банку щодо впровадження цифрової гривні, який не передбачає чіткої дати завершення проекту, передбачається, що електронна гривня перебуває у стадії розробки з 2022 року.

Щоб розуміти банківську систему України, необхідно послатися на Закон України «Про банки і банківську діяльність». Згідно з статтею 4 Закону, банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, створених і діючих на території України [9]. Тобто в Україні існує дворівнева банківська система, в якій регулятори представлені Національним банком України та іншими банками, які слідує вказівкам регулятора. В рамках питання про вплив цифрової валюти Центрального банку на фінансову систему відповідно до Закону України «Про Національний банк України», стаття 1 передбачає, що центральний банк здійснює контроль над грошово-кредитною політикою і вимагає, щоб на підставі цих положень Закону банки і небанківські фінансові установи, як зазначено вище, здійснювали контроль над грошово-кредитною політикою [12].

Згідно з Конституцією України, частина 1 статті 32, забороняється збирати, зберігати, використовувати і поширювати конфіденційну інформацію про фізичних осіб, за винятком випадків, визначених законом[4]. Статтею 2 Закону України «Про захист

персональних даних» передбачено, що у сфері електронної комерції згода суб'єкта персональних даних може бути надана шляхом відмітки про надання дозволу на обробку персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки під час реєстрації в інформаційно-комунікаційній системі суб'єкта електронної комерції [10]. За аналогією, така згода також може бути використана для транзакцій з цифровими грошима. Крім того, рекомендується провести аналогію зі частиною 3, статті 5 Закону «Про захист персональних даних» [10], дотримуючись ідеї, що цифрові гроші Національного банку також використовуються для здійснення платіжних операцій загальнодержавного значення, наприклад, різних платежів, фінансування за умови дотримання певних операцій, так звана «програмованість». Що стосується використання персональних даних, то відповідно до статті 10 Закону [10], передбачається, що використання персональних даних — це дії власника щодо обробки цих даних, дії щодо їх захисту та дії щодо надання часткових або повних прав на обробку персональних даних за згодою інших суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними. які є предметом персональних даних або здійснюються відповідно до Закону.

Враховуючи, що саме Центральний банк здійснює операції з цифровими грошима і грошовою системою країни в цілому завдяки своїм юридично закріпленим функціям, краще вивчити правове регулювання меж впливу на гроші в цій формі і операцій, які можуть бути виконані. Відповідно до статті 6 Закону України «Про Національний банк України» [12], основною функцією Національного банку є підтримка грошово-кредитної стабільності в країні. Досліджуючи інші функції Національного банку, що передбачені у статті 7 Закону [12], можна зрозуміти, що для цього органу передбачена функція регулювання та нагляду, але не передбачена функція контролю.

Центральні банки багатьох країн займаються дослідженнями та / або розробкою цифрових валют. Сінгапур — досить цікавий приклад. Протягом багатьох років країна докладала багато зусиль для розробки власної цифрової валюти. Варто відзначити, що основну увагу Сінгапур приділяє оптовим компаніям цифрових валют — міжбанківським платежам. У цій країні є кілька проектів, часто всі вони засновані на співпраці з іншими державами. Одним з таких проектів є проект УБін, який розпочався ще в 2016 році і на даному етапі вже є результати п'яти фаз цього проекту [14, с. 34]. В цілому проект заснований на технології блокчейн і пропонує використання смарт-контрактів для оптимізації операцій. Планування використання блокчейна важливо, тому що з технічного погляду можна вбудувати smartcontracts. Це зручний інструмент, який дозволяє планувати безліч процесів, що значно економить фінансові, часові та людські ресурси.

Наступною країною, яку варто вивчити на шляху цифрових грошей центрального банку, є Швеція. В такому випадку це розробка роздрібною форми цифрової валюти. Перший етап пілотного проекту розпочався у 2019 році, і його головним завданням було визначити, яка технічна база потрібна для е-крони. Виходить, що кращим варіантом є технологія блокчейн, а е-крона повинна бути заснована на токенах. Передбачається, що електронна крона еквівалентна готівковій кроні. Крім того, у користувача повинен бути електронний гаманець для здійснення транзакцій з цифровими грошима від центрального банку. Для Центрального банку Швеції також важливо впроваджувати такі правила, як використання готівки, щоб не створювати додаткову грошову масу. [14, с. 35–36]

Цікавий підхід Центрального банку Швеції до анонімності цифрової валюти. Логічно припустити, що такі правила повинні поширюватися і на користувачів е-крони, оскільки, відповідно до шведського закону про боротьбу з тероризмом і відмиванням грошей, користувачі фінансових послуг не можуть діяти анонімно. Якщо буде забезпечений певний рівень анонімності, то така можливість буде доступна тільки для транзакцій на невелику суму. Сінгапур і Швеція були обрані через значні кроки, зроблені цими державами у використанні цього інструменту. Крім того, розглянутий проект пропонує різні форми, а саме роздрібну та оптову, що дозволяє зрозуміти певні особливості і отримати корисний досвід для України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Впровадження правового регулювання електронних і цифрових грошей в Україні є важливим кроком для модернізації фінансової системи та інтеграції країни у світовий економічний простір. Закон України «Про платіжні послуги» та відповідні нормативні акти Національного банку створюють основу для гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, зокрема Директивою PSD2. Водночас впровадження цифрової гривні (е-гривні) відкриває нові перспективи для прискорення розрахунків, зниження операційних витрат і підвищення прозорості фінансових транзакцій. Основними викликами, які потребують вирішення, залишаються питання забезпечення безпеки, довіри до цифрових грошей, мінімізації ризиків для банківського сектору та захисту прав споживачів.

Ми вважаємо, що потрібно ввести відповідну технічну та нормативну бази, зокрема вибір оптимальної архітектури функціонування цифрової гривні, а також підвищення фінансової грамотності населення. Система дистанційного обслуговування є прикладом впровадження новітніх технологій, що дозволяють суттєво покращити якість банківського обслуговування. Банки можуть застосовувати сучасні технології, такі як штучний інтелект та машинне навчання, для аналізу даних та підвищення

точності рішень. Перелік банківських послуг для фізичних осіб постійно розширюється, що дозволяє банкам у майбутньому створювати різні пакети послуг. Проаналізований міжнародний досвід, зокрема таких країн як Сінгапур і Швеція, зможе допомогти Україні уникнути можливих ризиків та створити ефективну систему обігу цифрових грошей.

Тому подальша наукова робота над правовими, технічними та економічними аспектами комплексного регулювання електронних платежів в Україні сприятиме стабільному розвитку фінансової системи України, підвищить довіру громадян до нових фінансових інструментів і збільшить конкурентоспроможність держави на світовому ринку.

Література

1. Глух М. В., Ковалко Н. М. Правове регулювання електронних грошей в Україні. *Київський часопис права*. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», Навч.-наук. ін-т «Юрид. ін-т»; [редкол.: О. В. Кузьменко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2022. № 1. С. 104–110.
2. Директива Європ. Союзу від 16.09.2009 № 2009/101/ЄС: станом на 20 лип. 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-09#Text (дата звернення: 04.12.2024).
3. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 07.12.2024).
4. Кльоба Л. Г. Цифровізація — інноваційний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6741> (дата звернення: 07.12.2024).
5. Ковальчук А. С. Фінансово-правове регулювання платіжних систем в Україні : дис. ... докт. філософії в галузі знань 08 «Право»: спец.: 081 — Право. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. 234 с.
6. Кривенко Ю. В. До питання цифровізації банківських послуг. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Т. 1, № 84. С. 305–310.
7. Наумова А. Стан адаптації правового регулювання платіжних систем в Україні положенням директиви PSD23. *Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри: Матеріали науково-практ. круглого столу*. (м. Суми, 28 січ. 2022 р.). Суми, 2022. С. 59–61.
8. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III: станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 07.12.2024).
9. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 07.12.2024).
10. Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів : Постанова Нац. банку України від 29.07.2022 № 164: станом на 10 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text> (дата звернення: 07.12.2024).
11. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV: станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 07.12.2024).
12. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX: станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
13. Соколова Д. Цифрові гроші. Аспекти правового регулювання та перспективи поширення: магістерська робота. Київ, 2023. 62 с.
14. Tovkun L., Perepelytsia M., Maryniv N., Ovcharenko A. International experience of e-commerce taxation and its application in Ukraine (legal aspect). *Experiência internacional de tributação do e-commerce e sua aplicação na Ucrânia (aspecto jurídico)*. *Revista Juridica Portucalense*. 2023. No. 34. P. 92–114.

References

1. Hlukh M. V., Kovalko N. M. Pravove rehuliuvannia elektronnykh hroshei v Ukraini. *Kyivskyi chasopys prava*. M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ “Kyiv. nats. ekon. un-t im. V. Hetmana”, Navch.-nauk. in-t “Iuryd. in-t”; [redkol.: O. V. Kuzmenko (holov. red.) ta in.]. Odesa: Vyd. dim “Helvetyka”, 2022. № 1. S. 104–110 [in Ukrainian].
2. Dyrektyva Yevrop. Soiuzu vid 16.09.2009 № 2009/101/IeS: stanom na 20 lyp. 2017 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-09#Text [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28.06.1996 № 254k/96-VR: stanom na 1 sich. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian].
4. Kloba L. H. Tsyfrovizatsiia — innovatsiinyi napriam rozvytku bankiv. *Efektivna ekonomika*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6741> [in Ukrainian].
5. Kovalchuk A. S. Finansovo-pravove rehuliuvannia platizhnykh system v Ukraini: dys. ... dokt. filosofii v haluzi znan 08 “Pravo”: spets.: 081 — Pravo. Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho, M-vo osvity i nauky Ukrainy. Kharkiv, 2023. 234 s. [in Ukrainian].

6. Kryvenko Yu. V. Do pytannia tsyfrovizatsii bankivskykh posluh. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. 2024. T. 1, № 84. S. 305–310 [in Ukrainian].
7. Naumova A. Stan adaptatsii pravovoho rehuliuвання platizhnykh system v Ukraini polozhenniam dyrektyvy PSD23. *Pravove rehuliuвання finansovykh posluh: natsionalnyi, yevropeyskyi, hlobalizatsiyni vymiry: Materialy naukovo-prakt. kruhloho stolu*. (m. Sumy, 28 sich. 2022 r.). Sumy, 2022. S. 59–61 [in Ukrainian].
8. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 № 2121-III: stanom na 8 lystop. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zakhyst personalnykh danykh: Zakon Ukrainy vid 01.06.2010 № 2297-VI: stanom na 27 kvit. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok emisii ta ekvairynhu platizhnykh instrumentiv: Postanova Nats. banku Ukrainy vid 29.07.2022 № 164: stanom na 10 berez. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text> [in Ukrainian].
11. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 № 679-XIV: stanom na 8 lystop. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> [in Ukrainian].
12. Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 30.06.2021 № 1591-IX: stanom na 8 lystop. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> [in Ukrainian].
13. Sokolova D. Tsyfrovii hroshi. Aspekty pravovoho rehuliuвання ta perspektyvy poshyrennia: mahisterska robota. Kyiv, 2023. 62 s. [in Ukrainian].
14. Tovkun L., Perepelytsia M., Maryniv N., Ovcharenko A. International experience of e-commerce taxation and its application in Ukraine (legal aspect). *Experiência internacional de tributação do e-commerce e sua aplicação na Ucrânia (aspecto jurídico)*. *Revista Juridica Portucalense*. 2023. No. 34. P. 92–114.